

Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları: Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

14 . HAFTA

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Meslek Kuruluşları)

- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, hizmet yerinden yönetim kuruluşları arasında ayrı bir kategori oluşturur. Kamu kurumu olmamalarına, belirli mesleği serbest icra edenlerin oluşturduğu örgütler olmalarına rağmen, devlet, kamu kurumu niteliğinde olduklarını varsayarak anayasa ve yasalarla düzenlemiştir.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Meslek Kuruluşları)

- Meslek kuruluşları:
 - Belirli mesleklerin meslek ahlakı, kuralları ve disiplini içinde ve genel çıkarlara uygun yapılmasının;
 - Meslek mensupları arasında birlik ve dayanışmayı sağlamanın;
 - Bu meslek gruplarının devletçe kontrol edilmesinin aracıdır. Bu bağlamda bu örgütler, devletin toplumu denetleme araçlarından biridir.

Meslek kuruluşları, gerek yönettikleri kitle (TOBB'un 1,5 milyon üyesi vardır), gerekse üyelerin sahip olduğu uzmanlık bilgisi (hekim, avukat, mimar, mühendis vb), ticari ve ekonomik gücü ile siyasi iktidarlar üzerinde bir baskı/denetim aracı olma potansiyelini taşır. İktidarlar bu gücü, baskı aracından ziyade politikalarını meşrulaştıran destek aracına dönüştürme çabası içine girerler.

Ortak Nitelikler

- Anayasa ile düzenlenmiştir (m. 135).
- Kanunla kurulur.
- Kamu tüzel kişiliğine sahiptir.
- Organları kendi üyelerince yargı denetiminde seçilir.
- Zorunlu üyeliğe dayalıdır. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar dışında, mesleğin icrası için ilgili meslek kuruluşuna üyelik bir koşuldur.
 - Örneğin, ticaret siciline kayıtlı tacirler ile sanayi ve deniz taciri olan tüm gerçek ve tüzel kişiler buldukları yerin odasına kaydolmak zorundadır.

Ortak Nitelikler

- Kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler.
- Özerktirler, ancak merkezi yönetimin vesayet denetimine tabiidirler. Denetim, mesleki faaliyet alanına göre farklı bakanlıklarca kullanılır (Ör. Barolar için Adalet Bakanlığı, Tabipler Odası için Sağlık Bakanlığı).
- Kamusal yetkiler kullanabilirler (yönetmelik çıkarmak, belirli koşullarda kamulaştırma yapma gibi).
- Kendilerine özgü bütçe ve personel rejimi vardır. Ana gelir kaynakları üye aidatları ve verdikleri hizmetler için alınan ücretlerdir. Örgütlenme ve işleyişleri ile personeli özel hukuk rejimine tabiidir.

Ortak Nitelikler

- Mesleğin icrası ve meslek mensupları üzerinde kullandıkları yetkiler bağlamında (mesleğe kabul, mesleki disiplini sağlamaya yönelik yaptırımlar vb) bu kuruluşlar, ilgili alanın düzenleyici ve denetleyici kurumlarıdır.
- Düzenleme yazınında, meslek birlikleri, öz-düzenleme kurumları (*self-regulatory organization*) arasında kabul edilmekle birlikte, kuruluş ve örgütlenmelerinin yasayla düzenlendiği dikkate alındığında saf anlamda öz düzenleme kurumları olarak değil, birlikte düzenlemenin (devlet+meslek kuruluşu) kurumsal örneği olarak kabul edilmeleri daha uygundur.

Ortak Nitelikler

- Her meslek kuruluşu, bir üst kuruluşun altında faaliyet gösterir. Meslek kuruluşları ile üst kuruluşlar coğrafi mekan temelinde kurulur.
 - Ankara Barosu, Antalya Barosu → Türkiye Barolar Birliği
 - İstanbul Tabip Odası, Kayseri Tabip Odası → Türk Tabipler Birliği
 - Ankara Sanayi Ticaret Odası, Denizli Ticaret Odası → Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
 - Trabzon İnşaat Mühendisleri Odası, İzmir Mimarlar Odası → Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği